

Історія села Берестівка

Де є ще в світі така земля - квітуча, солов'їна, барвінкова, з ясними зорями і синім небом, як наша Україна? У яким краї почуєш такі пісні - урочисті і жартівливі, сумні і веселі, ніжно-задушевні і мелодійні? У якій ще стороні нас зустрінуть так гостинно хлібом - сіллю на вишитім рушнику, щирим словом, щедрим словом? Чи є ще де на планеті народ, такий багатостраждальний, але багатий чудовими традиціями та звичаями, сповненими краси і поезії?

Краєм комариних боліт і непрохідних лісів, краєм чорної нужди і безпросвітніх злиднів називали поети Полісся. Добре про це пам'ятають старші люди, а від старших людей про це знаємо і ми.

Я вважаю, що людина не може, не має права бути безбатченком, перекотиполем, вона повинна знати свою історію, пам'ятати батьківську хату, де зробив перші кроки, пішов у життя.

У мальовничому селі Берестівка проживає **Дацька Надія Оксентіївна**, 1929 р. н.. Людина, яка все своє життя віддала роботі у колгоспі. 38 років плідно працювала дояркою, виховувала шестеро дітей, залюбки вишивала... Тож і не дивно, що не мислить себе без вишиванок.

Саме вона, заповонила нас цікавими і трагічними розповідями про життя нашого села. Дуже схвилювала і зацікавила нас розповідь Надії Оксентіївни про житла наших односельчан.

Знання про культуру свого народу знаходить відображення у багатьох напрямках господарської діяльності, в тому числі й будівництві, дає можливість простежити шляхи розвитку та збереження традицій у житті народу навіть на сучасному етапі його розвитку. Первинною формою давнього українського житла були землянки й напівземлянки. Вони були просто збудовані з похилим або двосхилим дахом, зведені на невеликій глибині, обпалювали "по-чорному", тобто дим з печі виходив просто у помешкання. У землянці були так звані "валові вікна" - невеличкі отвори із засувною дощечкою, яка при потребі відкривалась, подаючи у кімнату світло й повітря.

Унікальною архітектурною пам'яткою нашого села є хатинка батька Дацької Надії Оксентіївни - Оксентія Назаровича, збудована 1922 року без жодного гвіздка, за допомогою дерев'яних кілочків. Стіни цього будинку зводили із суцільних колод. Дах крили дошками. Була стебка (свосвідний льох) та кліть (це комірчина і місце для худоби), які виконували функції господарських прибудов. Господарські приміщення прибудовувались одне до одного, утворюючи замкнутий двір. На горищі зберігалось різне начиння. У хаті було дві світлиці та сіни між ними. Піч знаходилась у кутку біля входу і повернута була устям (вихідний отвір) до чільної стіни, а покуття по діагоналі від печі, у протилежному від входу будинку. За розповіддю жінки, розташовування меблів у хаті було теж чітко визначене. У селянських сім'ях

задовольнялись переважно спадковими предметами та речами побуту, що виготовлялись власними руками. Найдавнішими були нерухомі меблі, передусім лави. У селі їх ставили вздовж чільної та причілкової стіни, з'єднуючи на покуті. Пізніше їх стали замінювати переносними дерев'яними ліжками. Невід'ємною частиною хати була " жердка", яка нерухомо кріпилась до стін і стелі над "полом", у будень вона слугувала вішалкою для одягу, а у свята на ній вивішувалися рядна та килими. Навпроти печі знаходився мисник - невеличка полиця-шафа для посуду. Було у хаті і місце для дитячої колиски - над "полом", адже у господаря було восьмеро дітей. Кількість рухомих предметів була обмеженою: стіл, який ставився на покуті, скриня та ослони. Та найбільша увага господарів зосереджувалась у хаті на покуті. Це було місце, де зберігались предмети, яким надавалось значення вищої культурної цінності сім'ї: стіл, хліб - сіль, ікони, рушники, а пізніше - фотографії тощо. Особлива роль у житті відводилась долівці й призьбі. Призьба служила для сушіння, була своєрідним утеплювачем, служила замість лавки на подвір'ї, дбайливо доглядалась, постійно підмащувалась глиною.

Цікавим для нас був той факт, що будинок залишався таким до 2002 року, а наступного року частину покрівлі будинку було перекрито шифером. Важливим є те, що у сім'ї Дацьких існувало чимало обрядів, пов'язаних із будівництвом хати: на тому місці, де мали її звести, залишали чотири перепічки на ніч. Якщо один із хлібців зникав, то можна було будувати хату, якщо все залишалось без змін, це був знак, що господаря, якщо він не зважить на пересторогу, чекають злидні.

Житло самої Надії Оксентіївни теж схоже на своєрідну музейну кімнату. Непримітна на перший погляд селянська хатина наповнена цінними оберегами історії: ікони, прикрашені чистенькими рушниками, чисто виметена підлога, старенька шафа і, безперечно, окраса будь-якої української хати, захисниця родинного затишку – піч.

Любов до України починається з любові до рідної домівки, рідного села. Сьогоднішні продовжувачі родинних традицій, родинної пам'яті - це ми. Ми повинні зберегти найдрібніші згадки про своїх рідних і передати цю пам'ять своїм дітям. Ніколи не повинен перерватися ланцюжок пам'яті, який з'єднує кілька поколінь. І чим міцнішим буде цей ланцюжок, тим міцніше буде наше коріння, тим міцніше стоятиме на своїй землі наш народ, наша Україна.

Село Берестівка входить до Володимирецького району Рівненської області. В давнину воно було в складі Волинської губернії Луцького повіту. Цей край – північний захід України, або – Волинське Полісся.

В часи виникнення села навколишня природа була характерна для поліського регіону. Саме село містилось на піщаних пагорбах. На західних околицях були піщані горби – слід роботи льодовика, пам'ятка про останнє похолодання. Навколо села були непрохідні болота. Сухіші місця між болотами заросли лісом – в основному сосновим. На болотах було багато островів, частина яких працюючими руками селян була перетворена на поля. На південь від села петляла вузька безіменна річечка, яка впадала в річку Стубла, а та в свою чергу – в річку Стир. Болота та річки часто були основними годувальниками селян: там водилось багато риби, щедро родила клюква. Болота були пасовищами для селянської худоби, бо селянські ліси були бідними, а в панський та державний ліс дорога для селян була закрыта.

Ґрунти навколо села – піщані, торфові та підзолисті – були бідними, вимагали великих затрат праці. Та й самої землі, придатної для обробітку, було обмаль. Саме тому селяни використовували для сільськогосподарських цілей кожен клаптик – острівець серед болота чи поляну серед лісу. Тому селянські поля були невеличкими, розміщувались в різних далеких від села урочищах. Єдиний великий земельний масив був на сході від села. Ця земля була більш родючою, але належала вона панові – графові Красицькому. Там же розміщувався і панський маєток, в якому жив панський управитель, поляк.

Найперша писемна згадка про наше село датується 1855 роком. В той час це було невеличке сільце на березі річки в районі теперішньої вулиці Першотравневої. Щоб збільшити число працюючих, пан поселяє тут переселенців з Волині чи навіть з Польщі. Переселенцям пан виділив землі з своїх власних, а лісом, пасовищами та сінокосами вони користувалися общинними. Це викликало ворожнечу між місцевими жителями і переселенцями. Поділ на Кінець (місцеві) та Діброву

(переселенці) зберігався в селі аж до 60-х років ХХ ст. За появу на чужому кутку хлопця били смертним боєм, дівчина краще виходила заміж в чуже село, але не йшла в інший куток свого села.

Для збільшення доходів від маєтку на річці будується водяний млин (урочище Млинок). Гребля, перекривши річку, спричинила затоплення величезної території – від Любахів до Луписук, утворивши величезний ставок – Ставище. Було затоплено і частину лісу, який ще кілька років ріс серед води, а потім дерева підгнили і звалилися. Водяний млин було зруйновано в роки Другої світової війни, вода з ставка збігла, залишивши велике болото. Проте після повені вода знову затоплювала майже все Ставище.

Життя селян наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Було дуже важким. В більшості зберігалися середньовічні патріархальні традиції. Основним заняттям було землеробство та присадибне скотарство. В селі широко були поширені промисли. Для власних потреб селяни виготовляли коробки з соснової дранки, плели глечики з соснового коріння, кошики з лози і верби, робили бочки, діжки. Заховане між болотами село пережило Першу світову війну, розвал Російської імперії. Встановлення польської влади мало що змінило в житті селян. Проте запровадження польських порядків серед місцевого населення викликало спротив. Значно зросли податки і ухилитися від їх сплати не було можливості.

Початок Другої світової війни сколихнув життя селян. До лав польської армії призивають юнаків. Справжнім святом для селян стало 17 вересня 1939 року. В цей день в село ввійшли частини Червоної армії. В центрі села селяни побудували арку, прикрасили її зеленню, квітами; бійців зустрічали хлібом-сіллю. Всі жили радісними сподіваннями: нарешті можна вільно розмовляти і навчатися рідною мовою, вільно сповідувати православ'я.

„Перші совети” не встигли внести значні зміни. Була розділена між селянами панська земля, зроблена спроба організувати колгосп. В квітні 1941 року проходить призов до

Червоної армії (Карпач Василь Митрофанович). Велика Вітчизняна війна стала тяжким випробуванням. Хоч німці в селі з'являлися рідко, але німецькі порядки впали на шию селянам тяжким ярмом. Значно збільшилися поставки. Проте справжньою бідою для села став вивіз селянської молоді в Німеччину. На роботи до рейху відправили багато юнаків і дівчат (Швирид Одарка, Качинський Зот, Карпач Домна та інші).

Наше село, оточене лісами і болотами, пережило непростий час в роки війни. Ліси стали прихистком і для радянських партизанів, і для українських повстанців. На території нашого краю діяли загони „бульбівців”. В село посланці „партизанки” здебільшого навідувалися вночі. Вимагали харчі, одяг, коней, волів. Селяни мовчки виконували вказівки гостей, не цікавилися хто вони і звідки. За таку цікавість можна було поплатитися життям. Особливо тривожно в селі стало в 1944 році, після визволення від німців. В цей час спробували провести мобілізацію повстанці, проводить мобілізацію радянська влада. На фронт відправили Карпача Петра Лазаровича, Ясинського Устима Родіоновича, Дацького Андрія Миколайовича, Батейка Дементія Якимовича, Ващишиного Юхима Лук'яновича. Багатьох мобілізували на відбудову господарства, в основному на відбудову шахт Донбасу (Романчук Онуфрій, Карпач Тихіш, Качинський Никон).

Не принесло спокою і закінчення війни. В селі встановлюється двовладдя. Вдень була радянська влада, вночі село контролювали повстанці. Для боротьби з повстанцями в селі створено загін „яструбків” („стрєбки” – за місцевим діалектом), проте першої ж ночі після створення вони були роззброєні повстанцями. Повстанці прагнули протидіяти укріпленню радянської влади. Переслідувались представники влади. Особливо після 1947 року, коли почали організовувати колгосп. До колгоспу селяни записувалися неохоче, влада використовувала всілякі засоби. Всі, хто першим записався в колгосп, були покарані повстанцями: декого вбили, в багатьох були спалені будинки, хліви; деякі змушені були виїхати з села.

Колгоспників переслідували до 1949 року. На цей час до колгоспу були записані практично всі господарі.

Протистояння радянської влади і повстанців знаходило своє відображення і в селі. Чимало людей підтримувало повстанців. Були випадки, коли люди, що жили в одній хаті, виявлялися по різні сторони барикад. Повстанців підтримувала в основному молодь 15-17 років, статечні господарі „в політику” не вмішувалися. Останнього з повстанців на нашій території на прізвисько „Моряк” було заарештовано в 1955 році.

В ході цього протистояння згоріла в 1947 році (дата приблизна) школа. За розповідями старожилів, в школі молодь села влаштовувала танці, на які прийшло і двоє повстанців. Про це стало відомо владі. Загін МВС оточив школу, щоб схопити їх. В результаті бою школа й була спалена.

В ході війни постраждало багато жителів нашого села. Загибло більшість тих, хто був призваний в польську армію.

В 1947 році село Луписуки перейменовується. Назва села Берестівка походить від урочища Берестівка. Нині берест – рідке дерево, біля села ці дерева зараз не ростуть. Після 1949 року ситуація в селі стабілізувалася, створюється колгосп.

© Опитування селян села Берестівка